

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.п. Жана Атанасова Янкова,

Пловдивски университет “Паисий Хилендарски“, Педагогически факултет,

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: област на висше образование 1. Педагогически науки

професионално направление 1.2. Педагогика

докторска програма Специална педагогика с обучение на английски език

Автор: Марта Василиос Василоглу

Тема: „Съвременни подходи и стратегии в приобщаващото образование на ученици с нарушено зрение в началното училище“

Научен ръководител: проф. д.п.н Мира Димитрова Цветкова – Арсова , СУ „Св. Климент Охридски“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РД-38-759 от 18.12.2025 г на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Съвременни подходи и стратегии в приобщаващото образование на ученици с нарушено зрение в началното училище“ за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висше образование 1. Педагогически науки; професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма Специална педагогика с обучение на английски език. Автор на дисертационния труд е Марта Василиос Василоглу - докторантка в редовна форма на обучение към катедра ”Специална педагогика ” при СУ „Св. Климент Охридски“.

Представеният от Марта Василиос Василиоглу комплект материали е в съответствие с изискванията на Правилника за развитие на академичния състав на СУ „Св. Климент Охридски“

2. Кратки биографични данни за докторанта

Докторантката Марта Василиос Василиоглу завършва бакалавърска степен, начална педагогика през 2008 г., във Факултета по образование към университета „Аристотел“, гр. Солун. През 2014 г. завършва бакалавърска степен, италианска филология в Солунския университет. Магистърска степен специална педагогика завършва през 2012 г. в СУ „Св. Климент Охридски“, През 2019 г. завършва магистърската степен – Администрация и организация на образованието, а през 2025 г. магистърска програма по дигитални умения в образованието. За редовен докторант е зачислен през февруари 2018 г. в катедра ”Специална педагогика” на СУ „Св. Климент Охридски“, професионално направление Педагогика, докторска програма Специална педагогика с обучение на английски език. От 2020 г. до настоящия момент докторантката е преминала едногодишни обучения свързани с образованието с издадени сертификати.

Професионалната си дейност започва през 2014 г. до 2020 г. като Специален педагог. От 2021 г. до 2023 г. работи като начален учител в начално училище в гр. Хиос и гр. Кавала.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Изследователският проблем, по който работи докторантката е актуален както в специална педагогика така и в приобщаващото образование с реформирани се практики в Р Гърция. Фокусът на дисертационното изследване е насочено върху съвременните образователни подходи и стратегии за приобщаване на ученици с нарушено зрение в началните училища.

Представеният дисертационен труд съдържа широк спектър от теоретични и емпирични данни, анализи и дискусии, отнесени пряко към очертаните аспекти на проблема.

Изследователската цел е ясно дефинирана с насоченост към гръцките начални учители относно прилагането на съвременни подходи и техники в подкрепа на ученици със зрителни нарушения както и отношението на учителите към обучението им. Задачите на дисертационното изследване са конкретни и целесъобразно реализирани в своята последователност в съответните глави на дисертационния труд.

4. Познание на проблема

Докторантката познава много добре изследваната проблематика и умело интерпретира научната литература. Теоретичните постановки по изследвания проблем са представени цялостно, многоаспектно и в дълбочина. Изследователският фокус се конкретизира чрез формулираната основна цел с изведени експериментални въпроса отнесени конкретно към изследваната проблематика с три хипотези, свързани с прилагането на съвременни образователни подходи и стратегии за приобщаването на ученици с нарушено зрение от учители в началното училище в Република Гърция.

5. Методика на изследването

Избраната от докторантката методиката на изследването позволява да се постигне целта и получаване на адекватни отговори на целта, изследователските въпроси и задачи, поставени в дисертационния труд, както и потвърждаването или отхвърлянето на трите хипотези.

Изследователският инструментариум е свързан с прилагането на две изследователски процедури: първата включва провеждането на въпросник с начални учители относно приобщаването на ученици със зрителни увреждания състоящ се от четири части – в първата са демографски данни, във втората е гъвкавост на образователната система относно учениците със зрителни увреждания, включваща 27 въпроса със затворен тип, в третата част е училищната образо-

вателна среда за учениците със зрителни увреждания която е декомпозирана на седем раздела с общо 63 въпроса от типа Ликерт и четвърта част е отнесена към наблюдение на учениците със зрителна нарушения. Втората процедура е провеждане на интервю. То цели да констатира отношението на възрастните зрително затруднени лица към обучението на лицата със зрителни нарушения в Р Гърция включващо двадесет въпроса и интервю с учители от училища, за да се установи каква е сигурността в училищата и класните стаи, адекватността на средствата за учениците с нарушено зрение, както и способността на учителите да работят с ученици със зрителни увреждания. В изследването докторантката използва дескриптивен, смесен методологичен подход, който съчетава количествените и качествените данни, за да предостави цялостен поглед на разглеждания проблем с цел постигане на холистично разбиране, което позволява обобщаване на резултатите и разбиране на реалността през призмата на преживяванията на участниците в научното изследване.

Използваните статистически методи на обработка и анализ на данните дават възможност за очертаване на теоретичната основа на проблема и за разкриване на емпиричната обосновка на комплекс от фактори, които влияят върху обучението на учениците със зрително нарушение. За обработка, анализ и дискусия на резултатите от изследването е използван статистическият софтуер IBM SPSS21.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 215 страници, от които 188 страници основен текст и 2 приложение. Структурата включва: въведение, четири глави, изводи, заключение и приложение.

Във *въведението* докторантката посочва актуалността на темата за общаване на ученици с нарушено зрение в началните училища и прилагане на съвременни образователни подходи и стратегии в обучението им. Очертава аргументирано теоретичната и практическа значимост на изследвания проблем.

В глава първа се прави интерпретация на дефинирането и разбирането за увреждането през призмата на неговото еволюиране. В подпараграф 1.1. е направен теоретичен преглед на международните модели за класификация на уврежданията спрямо Световната здравна организация изведено от Международната класификация на функционирането, уврежданията и здравето (МКФУЗ) с фокус върху функционирането и холистичния подход към лицата с увреждания

Докторантката умело прави и интерпретация за причините, класификацията и развитието на лицата с нарушено зрение. Аналитично са изведени образователните стратегии и техники в процеса на обучението, които са визуализирани на фиг. 2., с.28 в дисертационния труд. В концептуален план са представени съвременните образователни подходи за ученици с нарушено зрение - приобщаване, съвместно преподаване, развитие на социални умения, диференцирано и индивидуализирано обучение, които са изключително важни за учениците със зрителни нарушения, защото индивидуализацията и диференциацията на обучението взаимно се допълват. В подпараграф 1.7. са представени четирите важни принципа в процеса на обучение на ученици със зрителни нарушения. В този аспект е посочена необходимостта от адаптиране на класната стая, адаптиране на учебното съдържание спрямо зрителното нарушение, изготвянето на индивидуални образователни планове съобразени със задължителните компоненти за незрящи ученици. Представено е цялостното развитие на обучението на учениците със зрително увреждане в Р Гърция.

Във втора глава озаглавена „Приобщаващо образование“ докторантката интерпретира нормативни документи и научни изследвания свързани с интегрираното обучение в Р Гърция и приобщаващото образование през погледа на историческото развитие отнесено и към учениците със зрителни нарушения.

Трета глава е озаглавена „Дизайн на изследването“. В логическа последователност докторантка извежда целта, трите изследователски въпроса, задачите, трите хипотези. Представени и описани са методологията, инструментариума и участниците в изследването. Резултатите са анализирани качествено и количествено с помощта на статистическия пакет SPSS 21.

Анализът на получените резултати от емпиричното изследване намира място в *четвърта глава*. Получените данни са интерпретирани количествено и качествено. Резултатите от емпирично изследване са визуализирани с 64 диаграми и 64 таблици, съпроводени с дискусия на съответния резултат. На базата на анализирания резултати аргументирано е посочено, че се потвърждава първата хипотеза, частично се потвърждават втората и третата хипотези.

Дисертационният труд завършва с *извод и заключение*. На базата на извършения анализ на резултатите от емпиричното изследване докторантката извежда пет доказателствени извода и обобщава в заключението важността на приобщаването и подкрепата на учениците с нарушено зрение в училищното образование в Гърция.

Докторантката Марта Василиос Василоглу е *изпълнила минималните национални изисквания* съгласно чл. 24, ал. 1 на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ (за образователната и научна степен „доктор“).

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

От съдържанието на дисертационната разработка са изведени приноса с теоретичен и практичен характер, които приемам поради значимостта им в обогатяването на съществуващата литература относно прилагането на съвременни стратегии и подходи при ученици със зрителни увреждания в обучението и подкрепата им. Приносите са:

- *Приноси с теоретичен характер*

1. Обогатяване на теоретичната рамка, относно приобщаването на ученици със зрителни увреждания в училищното образование в Р Гърция.
2. Разширена е теоретичната основа относно съвременните подходи и стратегии в обучението и подкрепата на ученици със зрителни увреждания от страна на учителите.
3. Разкрита е необходимостта от взаимосвързанаостта на приобщаващите подходи в образованието на ученици с нарушение на зрението.

- *Приноси с практичен характер*

1. Предоставена е рамка на учителите от приложими стратегии за приобщаване на ученици със зрителни нарушения в училищното обучение: съвместно преподаване, диференцирано обучение, адаптиране на класната стая.
2. Разкрита е необходимостта от усъвършенстване на знанията и уменията на учителите относно приобщаващата педагогика и технологиите както и достъпа до ресурси в подкрепа на учениците със зрителни затруднения.

Приносите от дисертационния труд ми дава основание да посоча, че те намират своето приложение както в специалната педагогика, така и в приобщаващото образование.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантката е приложила четири броя публикации по темата на дисертацията. Три от статиите са самостоятелни и една в съавторство с научния си ръководител проф. д.п.н Мира Цветкова-Арсова. Публикациите напълно съответстват на изискванията на СУ „Св. Климент Охридски” за открита процедура на дисертационния труд и отразяват постигнатите резултати и научните приноси в дисертационното изследване.

9. Лично участие на докторанта(ката)

Марта Василоглу е била докторантка в редовна форма на обучение с английски език. Тя е реализирала персонално цялото дисертационно изследване с компетентното съдействие на своя научен ръководител. Приемам, че текстът, получените резултати и приноси са нейно лично дело.

10. Автореферат

Авторефератът коректно отразява структурата и съдържанието на дисертационния труд, основните резултати от изследването и заключението.

11. Критични забележки и препоръки

Препоръката

1. В структурен аспект би било по-добре първа и втора глава да бъдат обединени в една глава.

2. Получените резултати от изследването да се представят на конференции, форуми и кръгли маси, за да могат учителите да се запознаят както с приобщаването ката и с прилагането на съвременните техники и стратегии в обучението на ученици със зрителни увреждания

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Марта Василиос Василоглу съдържа научни и практико-приложно резултати и отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски”.

Дисертационният труд показва, че докторантката *притежава* задълбочени теоретични знания и професионални умения по научната специалност като *демонстрира* качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Предвид гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’ на Марта Василиос Василоглу** в област на висше образование: 1. Педагогически науки; професионално направление: 1.2. Педагогика (Специална педагогика) с обучение на английски език

27.01.2026 г.

Рецензент:

проф. д.п. Жана Атанасова Янкова

